

ГАВЛОВСЬКИЙ Д.В.,

*аспірант кафедри соціальних комунікацій
та інформаційної діяльності
Запорізького національного університету;*

БЕРЕЗЕНКО В.В.,

*доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
завідувач кафедри соціальних комунікацій
та інформаційної діяльності
Запорізького національного університету
м. Запоріжжя, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОПАГАНДИСТСЬКИХ НАРАТИВІВ СТОСОВНО ПИТАНЬ ЯДЕРНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Багато років Україна протистоїть потужному ідеологічному та пропагандистському впливу з боку Росії. Задовго до повномасштабного військового вторгнення в Україну, країна-агресор готувала міцне технологічне підґрунтя, метою якого було створення глибокого пропагандистського тилу в гібридній інформаційній війні.

Український політичний експерт Є. Магда пропонує вважати психологічну (інформаційно-психологічну) війну різновидом інформаційної війни [1, с. 278]. Знаний дослідник Г. Почепцов досліджуючи інформаційні війни, виокремлює поняття смислової війни, зазначаючи при цьому, що на відміну від інформаційної, вона спрямована на когнітивні процеси [2].

Розробка нових технологічних систем в пропаганді дозволила реалізувати та інтегрувати в соціально-комунікативний простір нові пропагандистські наративи, які до цього ще не були впроваджені та випробувані в медіа-просторі. Сьогодні неможливо применшувати їх вплив на громадську думку. Він є багатовекторним та таким, що направлений не лише на внутрішнього медійного споживача Росії та України, а й на формування дезінформаційного впливу на західну аудиторію, метою якого є дискредитація дій української влади та формування негативного іміджу Української держави в очах європейської спільноти.

Також, як один з видів дезінформації деякі вчені виділяють маніпулювання діями особи (групи осіб), спрямоване на зміну напрямів її діяльності чи ступеня зусиль (активності) у цій діяльності [3].

Саме реальна оцінка та аналіз ворожого пропагандистського впливу повинні стати основним чинником формування не лише ефективних платформ реалізації засобів впливу контрпропаганди, а й передумовою створення безпекового бар'єру медіаграмотності серед споживачів інформації. Пропаганда зазвичай базується на психологічних методах, таких як переконання, перекручення фактів та емоційний вплив, та використовується з метою маніпулювання масовою свідомістю [4]. Варто зауважити, що метою російської пропаганди швидше є підірвати підтримку в суспільстві європейських цінностей та наративів, водночас не пропонуючи власний [5, с. 125–126].

Разом з лідерсько-імперськими амбіціями Росія успадкувала радянську «технологію залякування» колективного ворогу своєю міццю та військово-технологічними можливостями ще з часів «холодної війни». Великий ядерний потенціал країни-агресора взяли на озброєння не лише військові, а й державні діячі та «амбасадори пропаганди». Останні здобули право наповнювати та монополізували інформаційний простір токсичними наративами, які стосуються застосування ядерної зброї. Сьогодні російські пропагандисти федеральних ЗМІ відверто підвищують градус агресії та ворожості громадян цієї країни проти України та всього цивілізованого світу. Раніше морально табуована тема застосування ядерної зброї та відвертий «ядерний шантаж» зараз активно інтегрується в медіапростір у вигляді системно розроблених пропагандистських наративів:

- «Всебічна західна підтримка України лише ескалує ядерну загрозу». Основною метою застосування цього наративу є примітивне залякування країн-партнерів, які надають Україні зброю. Країна агресор таким чином акцентує увагу світової спільноти на тому, що постачання зброї та військової техніки може призвести до ескалації конфлікту. Ворог постійно погрожує заходу «небаченими наслідками», проте станом на сьогодні ми можемо оцінювати подібні погрози як елемент дезінформаційного впливу;

- «Україна створює всі умови для набуття статусу ядерної держави». Основною метою використання подібного наративу є намагання дискредитувати Україну та українську владу на міжнародній арені задля послаблення її міжнародних позицій. Також цей дезінформаційний вплив чиниться з метою представити нашу країну як порушника міжнародних угод щодо нерозповсюдження ядерної зброї;

- «Українські війська атакують цивільну інфраструктуру, «мирний атом» а також розташовують військові об'єкти та зберігають зброю на території атомних станцій». Країна-агресор прагне всіляко продемонструвати світовій спільноті, що Україна є загрозою для всього

Європейського континенту. Саме Росія розміщує військову техніку та облаштовує склади боєприпасів на території захоплених об'єктів ядерної інфраструктури, планомірно знищує лінії електропередач, що її живлять. Натомість українські військові не атакують подібні об'єкти. Наразі Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ) не підтвердило жодної військової атаки на подібні об'єкти з боку України;

– «Україна під грифом секретності працює над створенням «брудної бомби». Військові аналітики припускають, що застосування даного наративу покликане виправдати можливе застосування ворогом тактичної ядерної зброї на території України, оголосивши при цьому, що Росія нанесла превентивний удар з метою запобігання використання «брудної бомби». Дані факти можна оцінювати як дезінформаційний вплив, адже жодного доказу того, що Україна працює над розробкою та створенням даної зброї масового знищення не існує;

– «Потенційне застосування Росією ядерної зброї на території України є цілком законним». Цей пропагандистський наратив цілком суперечить міжнародному законодавству та принципам міжнародної безпеки та є таким, що не має жодного підґрунтя. Одним із факторів застосування є залякування та створення психологічного тиску на населення України.

Подібні моделі маніпулятивного впливу цілеспрямовано формуються задля забезпечення проведення інформаційно-психологічних операцій (ІПСО). Саме своєчасна ідентифікація та аналіз інструментарію ІПСО, дозволить знівелювати дію елементів, які формують пропагандистські наративи – фейкові повідомлення, інтерпретації та маніпуляції. Це дасть змогу оптимізувати рівень медіаграмотності серед споживача інформації в контексті формування громадської думки та підвищення загального рівня соціально-комунікативної обізнаності, а також ефективно протистояти ворогу на інформаційному фронті.

Список використаних джерел

1. Магда С.В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків : Віват, 2015. 304 с.
2. Почепцов Г.Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 497 с.
3. Присяжнюк М.М. Дезінформація та її роль у інформаційно-психологічних операціях. URL: <http://defpol.org.ua/site/index.php/en/arhiv/kolonkaavtora/106-2009-09-09-18-06-14>
4. Дзюба Т.В. Дезінформація в масовій комунікації: сутність, особливості, проблеми виявлення. Київ : Видавничий дім «Сам», 2011. 216 с.
5. Тодоров І.Я. Російська інвазія в Україну: пропагандистський та інформаційний виміри. Київ: КІС, 2017. 132 с.